

CHƯƠNG III
BẢN CHẤT, CÁC KIỂU VÀ CÁC
HÌNH THỨC NHÀ NƯỚC

1. KHÁI NIỆM VÀ NỘI DUNG BẢN CHẤT CỦA NHÀ NƯỚC

- ***Bản chất*** là toàn bộ những mối liên hệ, quan hệ sâu sắc và những quy luật bên trong quyết định những đặc điểm và khuynh hướng phát triển cơ bản của hệ thống vật chất.
- ***Khái niệm bản chất của nhà nước***: là tất cả những phương diện cơ bản quy định sự tồn tại và phát triển của Nhà nước, thể hiện ở 2 phương diện tính giai cấp và tính xã hội

1.1. Tính giai cấp

Nhà nước là một bộ máy cưỡng chế đặc biệt của giai cấp cầm quyền, là công cụ sắc bén nhất để thực hiện sự thống trị giai cấp, thiết lập và duy trì trật tự giai cấp trong xã hội.

***Giai cấp*: là tập đoàn người có sự khác nhau về địa vị trong chế độ kinh tế - xã hội, mà trong đó cơ bản nhất là sự khác nhau trong quan hệ sở hữu tư liệu sản xuất.**

Nhà nước thể hiện ý chí và bảo vệ lợi ích của giai cấp thống trị. Nội dung tính giai cấp của nhà nước thể hiện ở:

- Nhà nước do giai cấp nào tổ chức nên;**
- Quyền lực Nhà nước nằm trong tay giai cấp nào;**
- Nhà nước bảo vệ lợi ích cho giai cấp nào là chủ yếu.**

Sự thống trị thể hiện dưới 3 quyền:

- ***Quyền lực kinh tế:*** có vai trò quyết định, tạo ra sự lệ thuộc về mặt kinh tế của người bị bóc lột đối với giai cấp thống trị.
- ***Quyền lực chính trị:*** có vai trò duy trì quan hệ bóc lột, là bạo lực có tổ chức của giai cấp nhằm đàn áp sự phản kháng của giai cấp bị trị trong xã hội.
- ***Quyền lực tư tưởng:*** là sự thống trị về mặt tinh thần, hệ tư tưởng của giai cấp thống trị được xây dựng và thông qua con đường nhà nước trở thành hệ tư tưởng thống trị trong toàn xã hội

1.2. Tính xã hội

Bên cạnh tính giai cấp, Nhà nước còn phải phản ánh lợi ích của các tầng lớp, giai cấp khác trong xã hội.

Nội dung tính xã hội của nhà nước thể hiện ở việc:

- Nhà nước bao giờ cũng là công cụ để đảm bảo những điều kiện cho quá trình sản xuất của xã hội;**
- Nhà nước là công cụ đảm bảo an ninh, trật tự an toàn xã hội;**

- Nhà nước là công cụ chủ yếu giải quyết các vấn đề nảy sinh từ xã hội,...
- Nhà nước đóng vai trò điều tiết, “người cầm lái” của nền kinh tế trên bình diện toàn xã hội;
- Nhà nước có vai trò điều tiết thu nhập trong toàn xã hội, xây dựng và phát triển hệ thống an sinh xã hội;
- Nhà nước bảo vệ sự tự do, công bằng và bình đẳng trong toàn xã hội,...

2. CÁC DẤU HIỆU ĐẶC TRƯNG CỦA NHÀ NƯỚC

2.1. Nhà nước là tổ chức quyền lực chính trị công cộng đặc biệt

- Nhà nước là tổ chức quyền lực chính trị mang tính công cộng, không còn hoà nhập với dân cư nữa;
- Nhà nước với bộ máy thực hiện cưỡng chế và quản lý đời sống toàn xã hội;
- Bộ máy cưỡng chế với quân đội, cảnh sát, nhà tù, toà án,...

2.2. Nhà nước có lãnh thổ và quản lý dân cư theo các đơn vị hành chính lãnh thổ

- **Lãnh thổ, dân cư (cùng với quyền lực tối cao) là những yếu tố cấu thành nên một quốc gia.**
- **Nhà nước thực hiện sự quản lý dân cư theo lãnh thổ, theo các đơn vị hành chính.**
- **Chế định quốc tịch xác lập mối quan hệ giữa công dân và nhà nước.**

2.3. Nhà nước có chủ quyền quốc gia

- Chủ quyền quốc gia là quyền tối cao của nhà nước về đối nội và độc lập về đối ngoại.
- Nhà nước là người đại diện chính thức, đại diện về mặt pháp lý của toàn xã hội.

2.4. Chỉ Nhà nước được quyền ban hành pháp luật và bảo đảm sự thực hiện pháp luật

- Nhà nước giữ quyền ban hành pháp luật, quản lý dân cư và các hoạt động xã hội bằng pháp luật.
- PL là những quy tắc xử sự mang tính bắt buộc chung, được nhà nước bảo đảm thực hiện.

2.5. Nhà nước qui định và tổ chức thu thuế dưới hình thức bắt buộc

- Nhà nước ban hành và tổ chức thu thuế mang tính bắt buộc.
- Thuế được sử dụng nhằm duy trì sự tồn tại của bộ máy nhà nước.
- Thuế là nguồn thu giúp nhà nước thực hiện các hoạt động chung phục vụ toàn xã hội, là công cụ nhằm điều tiết thu nhập trong xã hội.

Định nghĩa nhà nước: Nhà nước là hình thức tổ chức xã hội có giai cấp, là tổ chức quyền lực chính trị công cộng đặc biệt, có chức năng quản lý xã hội để phục vụ lợi ích trước hết cho giai cấp thống trị và thực hiện những hoạt động

3. KHÁI NIỆM CHỨC NĂNG CỦA NHÀ NƯỚC VÀ BỘ MÁY NHÀ NƯỚC

3.1 Chức năng của nhà nước

Chức năng của nhà nước là những phương diện, loại hoạt động cơ bản của nhà nước nhằm thực hiện những nhiệm vụ đặt ra trước nhà nước.

Nhiệm vụ của nhà nước là mục tiêu mà nhà nước hướng tới, là những vấn đề đặt ra mà nhà nước cần giải quyết. Nhiệm vụ của nhà nước tùy thuộc vào bản chất và vai trò xã hội của nhà nước, vào điều kiện lịch sử của mỗi quốc gia qua từng giai đoạn cụ thể.

* Phân biệt giữa chức năng của nhà nước và chức năng của cơ quan nhà nước.

Chức năng của nhà nước như đã nêu, là những phương diện hoạt động cơ bản của nhà nước mà mỗi cơ quan nhà nước đều phải tham gia thực hiện ở những mức độ khác nhau.

Chức năng của cơ quan nhà nước chỉ là những phương diện hoạt động của cơ quan đó nhằm góp phần thực hiện chức năng chung của nhà nước.

Chức năng của nhà nước được chia thành chức năng đối nội và chức năng đối ngoại

Chức năng đối nội là những phương diện hoạt động cơ bản của nhà nước trong nội bộ của đất nước.

Chức năng đối ngoại là những hoạt động cơ bản của đất nước với các quốc gia khác, dân tộc khác.

Các phương pháp cơ bản để thực hiện chức năng của nhà nước là phương pháp giáo dục, thuyết phục và phương pháp cưỡng chế.

3.2. Bộ máy nhà nước

Bộ máy nhà nước là hệ thống các cơ quan nhà nước từ trung ương xuống đến địa phương, tổ chức và hoạt động trên những nguyên tắc chung thống nhất, tạo thành một cơ chế đồng bộ để thực hiện các chức năng và nhiệm vụ của nhà nước.

Các yếu tố hợp thành bộ máy nhà nước là cơ quan nhà nước. Các cơ quan nhà nước rất đa dạng. Tuy nhiên, thông thường cơ quan nhà nước bao gồm 3 loại: cơ quan lập pháp, cơ quan hành pháp và cơ quan tư pháp

Cơ quan nhà nước là một tổ chức có tính độc lập tương đối về mặt tổ chức - cơ cấu, bao gồm những cán bộ, công chức được giao những quyền hạn nhất định để thực hiện chức năng và nhiệm vụ của cơ quan đó trong phạm vi do pháp luật quy định.

Cơ quan nhà nước có các đặc điểm sau:

- Là một tổ chức công quyền, có tính độc lập tương đối với các cơ quan nhà nước khác.
- CQNN mang quyền lực nhà nước
- Thẩm quyền của CQNN có những giới hạn về không gian, thời gian và đối tượng chịu sự tác động
- Mỗi CQNN có hình thức và phương pháp hoạt động riêng do pháp luật quy định.
- CQNN chỉ hoạt động trong phạm vi thẩm quyền của mình và trong phạm vi đó, nó hoạt động độc lập, chủ động và chịu trách nhiệm về hoạt động của mình

4. CÁC KIỂU NHÀ NƯỚC

Kiểu nhà nước là tổng thể các đặc trưng cơ bản của nhà nước, thể hiện bản chất giai cấp, vai trò xã hội và những điều kiện phát triển của nhà nước trong một hình thái kinh tế - xã hội nhất định.

Trong lịch sử nhân loại tồn tại 4 kiểu nhà nước, đó là:

- Kiểu nhà nước chủ nô**
- Kiểu nhà nước phong kiến**
- Kiểu nhà nước tư sản**
- Kiểu nhà nước xã hội chủ nghĩa**

* Bản chất nhà nước qua các kiểu nhà nước chủ nô, phong kiến, tư sản:

- *Bản chất nhà nước chủ nô:* là công cụ chủ yếu thực hiện quyền lực của giai cấp chủ nô, là bộ máy trấn áp của giai cấp chủ nô (chủ yếu) đối với nô lệ để duy trì sự thống trị về mọi mặt

- ***Bản chất nhà nước tư sản:*** là một bộ phận của kiến trúc thượng tầng của xã hội tư sản, là công cụ duy trì sự thống trị và bảo vệ lợi ích của giai cấp tư sản, chống lại giai cấp vô sản và các tầng lớp nhân dân lao động khác. Bên cạnh đó, Nhà nước tư sản đã tạo cơ sở thuận lợi và góp phần to lớn đối với sự phát triển của kinh tế - xã hội, sự giàu có của loài người. Một xã hội dân chủ tư sản tiến bộ hơn các giai đoạn trước đó đã được hình thành và phát triển.

5. Hình thức nhà nước

Hình thức nhà nước là cách thức tổ chức quyền lực nhà nước và những biện pháp để tổ chức và thực hiện quyền lực nhà nước.

Hình thức nhà nước được hình thành từ 3 yếu tố: hình thức chính thể, hình thức cấu trúc nhà nước và chế độ chính trị.

5.1. Hình thức chính thể

5.2. Hình thức cấu trúc

5.3. Chế độ chính trị

